

zda nám nehrozí „kopírování sovětských vzorů“ a „mechanické přenášení sovětských zkušeností k nám“. Nikoli, nehrozí, pochopíme-li ducha litery. Vždyť Ždanov naopak učí úctě k vlastnímu pokrokovému umění minulosti, varuje před přezíráním národní osobitosti, které je vlastní „kosmopolitům bez domova“. Ždanov prostě učí, jak učinit tělem velký ideál nového umění, národního formou a socialistického obsahem, toho umění, jež svůj úkol, vsutku slavný a nejuznešenější, vidí ve výchově nového, socialistického člověka.

František Nečádek

O NEJPOKROKOVĚJŠÍ LITERATUŘE SVĚTA

Řeč na I. všesvazovém sjezdu spisovatelů r. 1934

Soudruzi, dovolte, abych jménem Ústředního výboru Vsesvazové komunistické strany (bolševiků) a Rady lidových komisařů SSSR pozdravil plamenným bolševickým pozdravem I. sjezd sovětských spisovatelů a jeho prostřednictvím všechny spisovatele našeho Sovětského svazu v čele s největším proletářským spisovatelem *Alexejem Maximovičem Gorkým*.

Soudruzi, váš sjezd se schází v době, kdy už jsou překonány hlavní obtíže, stojící před námi na cestě socialistické výstavby, kdy naše země už dokončila budování základů socialistické ekonomiky, což souvisí s vítězstvím politiky industrialisace a zřizování sovchozů a kolchozů.

Váš sjezd se schází v období, kdy za vedení komunistické strany, za geniálního vedení našeho velikého vůdce a učitele soudruha *Stalina* (bouřlivý potlesk) v naší zemi nezvratně a definitivně zvítězilo socialistické zřízení. Naše strana, která kráčí důsledně od etapy k etapě, od

vítězství k vítězství, z ohně občanské války k období rekonstrukce a od období rekonstrukce k socialistickému budování celého národního hospodářství, dovedla zemi k vítězství nad kapitalistickými prvky, jež vytlačila ze všech oblastí národního hospodářství.

SSSR se stal vyspělou průmyslovou zemí, zemí největšího socialistického zemědělství na světě. SSSR se stal zemí pokrokové socialistické kultury, zemí, kde bujně rozkvétá a vyrůstá naše sovětská kultura.

Výsledkem vítězství socialistického zřízení je, že v naší zemi byly odstraněny příživnické třídy, nezaměstnanost, pauperismus na vesnici a městské brlohy. Změnila se celá tvářnost sovětské země. Změnilo se od základů vědomí lidí. Hrdiny se u nás stali budovatelé socialismu, dělníci a kolchozníci.

V nejtěsnější spojitosti s vítězstvími socialismu v naší zemi postupuje upevňování zahraniční i vnitřní situace Sovětského svazu, vzrůstá jeho mezinárodní váha a autorita, vzrůstá jeho význam jako úderné brigády světového proletariátu, jako mohutné opory příští světové proletářské revoluce.

Na XVII. sjezdu VKS(b) podal soudruh Stalin skvělý, geniální rozbor našich vítězství a jejich podmínek, naší nynější situace a program další práce k dokončení budování beztřídní, socialistické společnosti. Soudruh

Stalin podal vyčerpávající rozbor těch úseků naší práce, na nichž jsme se opozdili, a našich obtíží, o jejichž překonání naše strana neúnavně, den ze dne usiluje a pod jejím vedením milionové masy dělnické třídy a kolchozního rolnictva.

Musíme za každou cenu překonat zaostalost takových veledůležitých odvětví našeho národního hospodářství, jako jsou železniční a vodní doprava, oběh zboží, průmysl barevných kovů. Musíme se pustit do práce, abychom dosáhli rozvoje chovu dobytka, tohoto jednoho z nejdůležitějších odvětví našeho socialistického zemědělství.

Soudruh Stalin odhalil kořeny našich obtíží a nedostatků až do dna. Naše obtíže a nedostatky vyplývají z toho, že praktická organizační práce se opozdila oproti požadavkům politické linie strany a požadavkům souvisícím s prováděním druhé pětiletky. Proto byl na XVII. sjezdu VKS(b) velmi zdůrazněn úkol pozvednout naši organizační práci na úroveň velkých politických úkolů, které před námi stojí. Strana pod vedením soudruha Stalina organizuje masy do boje za konečnou likvidaci kapitalistických prvků, za překonání přežitků kapitalismu na hospodářském poli a ve vědomí lidí, za dokončení technické rekonstrukce národního hospodářství. Překonání přežitků kapitalismu ve vědomí lidí

znamená boj se všemi zbytky buržoasních vlivů na proletariát, s neukázněností, s čumilstvím, povalečstvím, s maloměšťáckou nevázaností a individualismem, s chamtivým a nesvědomitým postojem k společenskému vlastnictví.

Máme v rukou správnou zbraň k překonání všech obtíží, které nám stojí v cestě. Touto zbraní je veliké a nepřemožitelné učení *Marxe-Engelse-Lenina-Stalina*, vtělované v život naší stranou a sověty.

Slavný prapor *Marxe-Engelse-Lenina-Stalina* zvítězil. Právě vítězství tohoto praporu vděčíme za to, že se tu sešel první sjezd sovětských spisovatelů. Kdyby nebylo tohoto vítězství, nebylo by ani vašeho sjezdu. Takový sjezd, jako je tento, nedovede svolat nikdo, kromě nás – bolševiků! (*Potlesk.*)

Úspěchy sovětské literatury jsou podmíněny úspěchy socialistického budování. Její vzrůst je výrazem úspěchů i vymožeností našeho socialistického zřízení. Naše literatura je nejmladší ze všech literatur všech národů a všech zemí. Zároveň je nejideovější, nejpokrokovější a nejrevolučnější literaturou. Není a nikdy nebylo literatury, kromě sovětské, která by organisovala pracující a utlačované do boje za konečné odstranění všeho a veškerého vykořisťování a jařma námezdního otroctví. Není a nebylo nikdy literatury, která základem thema-

tiky svých děl činí život dělnické třídy a rolnictva a jejich boj za socialismus. Není nikde, v žádné zemi na světě, literatury, která by hájila a bránila rovnoprávnost pracujících všech národů, která by hájila rovnoprávnost žen. Není a nemůže být v buržoasní zemi literatury, která by důsledně potírala jakékoli tmářství, všecku mystiku, všecko kněžourství a duchařství, jak to činí naše literatura.

Takovou avantgardní ideovou literaturou se mohla stát a stala se ve skutečnosti pouze sovětská literatura – zrozená naší socialistickou výstavbou. (Potlesk.)

Sovětská spisovatelé již vytvořili nemálo talentovaných děl, jež správně a pravdivě líčí život naší sovětské země. Existuje již řada jmen, na něž můžeme být právem hrdí. Za vedení strany, za bdělého každodenního vedení ÚV a neúnavné podpory a pomoci soudruha *Stalina* semkla se celá masa sovětských spisovatelů kolem sovětské vlády a strany. A tu se ve světle úspěchů naší sovětské literatury ještě více a ještě výrazněji jeví všechny protiklady mezi naším zřízením, zřízením vítězného socialismu, a mezi zřízením umírajícího, zahnívajícího kapitalismu.

O čem má psát, o čem snít, na jaký pathos může pomyslet buržoasní spisovatel, odkud má vzít tento pathos, jestliže si dělník v kapitalistických zemích není jist

zítřkem, jestliže neví, bude-li zítra pracovat, jestliže rolník neví, bude-li zítra pracovat na svém kousíčku půdy nebo bude-li vyšinut z kolejí kapitalistickou krizí, jestliže pracující inteligent nemá dnes práci a neví, bude-li jí mít zítra?

O čem má psát, jaký pathos může být u buržoasního spisovatele, jestliže svět, ne-li dnes, tak zítra, bude znovu uvržen do víru nové imperialistické války?

Současný stav buržoasní literatury je takový, že už nemůže vytvořit velká díla. *Úpadek a rozklad buržoasní literatury, vyplývající z úpadku a zahánění kapitalistického zřízení, je charakteristickým rysem, charakteristickou vlastností stavu buržoasní kultury a buržoasní literatury v nynější době.* Nenávratně minuly doby, kdy buržoasní literatura, odrážející vítězství buržoasního zřízení nad feudalismem, mohla vytvořit velká díla období rozkvětu kapitalismu. Nyní nastal všeobecný pokles jak temat, tak talentů, jak autorů, tak hrdinů.

V smrtelném strachu z proletářské revoluce se fašismus snaží likvidovat civilisaci, navrácí lidi k nejhrůznějším a nejdivočejším obdobím lidských dějin, pálí na hranicích a barbarsky ničí díla nejlepších lidí všeho lidstva.

Pro úpadek a zahánění buržoasní kultury jsou příznačné bujení mystiky, kněžourství, zájem o porno-

grafii. „Hrdiny“ buržoasní literatury, té literatury, která zaprodala své péro kapitálu, jsou dnes zloději, detektivové, prostitutky, lotři.

To vše je příznačné pro tu část literatury, která se pokouší zastírat zahánění buržoasního řádu, která se marně snaží dokázat, že se nic nestalo, že ve „státě dánském“ je vše v nejlepším pořádku a že v kapitalistickém zřízení není dosud nic shnilého. Ti představitelé buržoasní literatury, kteří pronikavěji cítí, jak tomu je, propadají pesimismu, nejsou si jisti zítřkem, velebí temnou noc, opěvují pesimismus jako teorii a praxi umění. A pouze nevelká část – nejčestnější a nejprozíravější spisovatelé – se pokouší najít východisko na jiných cestách, v jiných směrech, spojit svůj osud s proletariátem a s jeho revolučním bojem.

Proletariát kapitalistických zemí již kuje armádu svých spisovatelů, svých umělců – revolučních spisovatelů, jejichž zástupce dnes srdečně vítáme na prvním sjezdu sovětských spisovatelů. Oddíl revolučních spisovatelů v kapitalistických zemích je dosud neveliký, ale vzrůstá a bude vzrůstat s každým dnem zostřování třídního boje, s narůstáním sil světové proletářské revoluce.

Pevně věříme, že těch několik desítek zahraničních soudruhů, kteří jsou zde přítomni, je jádrem a zárodkem mo-

hutné armády proletářských spisovatelů, kterou vytvoří světová proletářská revoluce v zahraničních zemích. (Potlesk.)

Tak je tomu v kapitalistických zemích. U nás tomu tak není. Náš sovětský spisovatel čerpá látku ke svým uměleckým dílům, tematiku, umělecké slovo a řeč ze života a zkušeností lidí Dněprostroje, Magnitostroje. Náš spisovatel čerpá látku z hrdinské epopoje Čeljuskinců, ze zkušeností našich kolchozů, z tvůrčí skutečnosti, kypící ve všech koutech naší země.

V naší zemi jsou hlavními hrdiny literárního díla aktivní budovatelé nového života: dělníci a dělnice, kolchozníci a kolchoznice, členové strany, hospodářští odborníci, inženýři, komsomolci, pionýři. To jsou hlavní typy a hlavní hrdinové naší sovětské literatury. Naše literatura je prodchnuta entusiasmem a hrdinstvím. Je optimistická, ale ne optimistická z nějakého zoologického „vnitřního“ pocitu. Je optimistická v podstatě, ježto je literaturou třídy na vzestupu – proletariátu, jediné pokrokové a průkopnické třídy. Naše sovětská literatura je silná tím, že slouží nové věci, novému dílu – dílu socialistického budování.

Soudruh Stalin nazval naše spisovatele inženýry lidských duší. Co to znamená? Jaké povinnosti vám ukládá tento název?

To znamená, předně, znát život, abyste jej dovedli

pravdivě zobrazit v uměleckých dílech, ne jej zobrazovat scholasticky, mrtvě, pouze jako „objektivní realitu“, nýbrž zobrazit skutečnost v jejím revolučním vývoji.

Přitom pravdivost a historická konkrétnost uměleckého zobrazení se musí pojít s úkolem ideového přetvoření a výchovy pracujících lidí v duchu socialismu. Taková metoda krásné literatury je tím, co nazýváme methodou socialistického realismu.

Naše sovětská literatura se nebojí, že bude obviněna z tendenčnosti. Ano, sovětská literatura je tendenční, neboť v epoše třídního boje není a nemůže být literatury netřídní, netendenční, zdánlivě apolitické. *(Potlesk.)*

Myslím, že každý ze sovětských spisovatelů může říci kterémukoli omezenému měšťákovi, každému šosákovi, každému buržoasnímu spisovateli, který bude mluvit o tendenčnosti naší literatury: „Ano, naše sovětská literatura je tendenční a my jsme na její tendenčnost hrdi, protože naše tendenčnost směřuje k tomu, aby se pracující – celé lidstvo osvobodilo z jařma kapitalistického otroctví.“ *(Potlesk.)*

Být inženýrem lidských duší – to znamená stát oběma nohama na půdě reálného života. A to opět znamená zanechat romantismu starého typu, romantismu, který zobrazoval neexistující život a neexistující hrdiny, od-

váděl čtenáře od rozporů a břemen života do světa ne-
skutečného, do světa utopií. Naší literatuře, která stojí
oběma nohama na pevné materialistické základně, ne-
může být cizí romantika nového typu, romantika revo-
luční. Říkáme, že socialistický realismus je základní me-
thodou sovětské krásné literatury a literární kritiky, ale
to předpokládá, že revoluční romantismus se musí stát
součástí literární tvorby, neboť všechen život naší
strany, všechen život dělnické třídy a její boj spočívají
ve spojování nejdrušnější, nejstřízlivější praktické práce
s největším hrdinstvím a grandiosními perspektivami.
Naše strana byla vždy silná tím, že spojovala a spojuje
zvláštní dělnost a praktičnost se širokou perspektivou,
s ustavičným směřováním vpřed, s bojem za vybudo-
vání komunistické společnosti. *Sovětská literatura musí
umět ukázat naše hrdiny, musí se zahledět do našich zítřků.
To nebude utopie, neboť náš zítřek je připravován plánovi-
tou, uvědomělou prací již dnes.*

Nelze být inženýry lidských duší a neznat přitom
techniku literární práce; a tu je nutno poznamenat, že
technika spisovatelské práce má celou řadu specifických
zvláštností.

Máme mnoho druhů zbraní. Sovětská literatura má
všechny možnosti použít těchto druhů zbraní (žánry,
slohy, formy a metody literární tvorby) v celé jejich

různosti a hojnosti, vybírat si přitom vždy to nejlepší,
co bylo na onom poli vytvořeno předcházejícími epo-
chami. S tohoto hlediska je ovládnutí technické práce,
kritické osvojení literárního dědictví všech dob úkolem,
který musíte řešit, chcete-li být inženýry lidských duší.

Soudruzi, proletariát je – stejně jako v jiných oblas-
tech hmotné a duchovní kultury – jediným dědicem
všeho nejlepšího, co v sobě chová pokladnice světové
literatury. Buržoasie rozházela kulturní dědictví, naší
povinností je pečlivě je sebrat, prozkoumat, a až si je
osvojíme, jít dále kupředu.

Být inženýry lidských duší, to znamená aktivně bo-
jovat za kulturu jazyka, za kvalitu děl. Naše literatura
dosud neodpovídá požadavkům naší doby. Slabiny naší
literatury jsou odrazem opozdilosti ve vědomí za eko-
nomikou, již ovšem trpí i naši spisovatelé. A právě proto
je neúnavná práce na sobě, na svém ideovém vyzbrojení
v duchu socialismu onou nezbytnou podmínkou, bez
níž sovětské spisovatelé nemohou přetvářet vědomí čte-
nářů a tím právě být inženýry lidských duší.

Potřebujeme vysoké mistrovství uměleckých děl a
po té stránce je neocenitelná pomoc Alexeje Maximo-
viče Gorkého, kterou poskytuje straně a proletariátu
v boji za kvalitu literatury, za kulturní jazyk. (*Potlesk.*)

Sovětské spisovatelé mají tedy všechny podmínky

k tomu, aby dali díla – řekl bych – souzvučná s dobou, aby dali díla, na nichž by se učili současníci a jež by byla pýchou budoucích pokolení.

Sovětské literatuře byly vytvořeny všechny podmínky, aby mohla tvořit díla odpovídající požadavkům kulturně vyrostlých mas. Vždyť jen naše literatura má možnost být tak těsně spjata s čtenáři, s celým životem pracujících. Zejména tento sjezd o tom svědčí. Sjezd nepřipravili jen spisovatelé, sjezd připravila společně s nimi celá země. V této přípravě se jasně projevila láska a pozornost, již obklopuje sovětské spisovatele strana, dělníci a kolchozní rolnictvo, bdělost a zároveň náročnost, které projevují sovětským spisovatelům dělnická třída a kolchozníci. Pouze v naší zemi je literatura a spisovatel na takové výši.

Organisujte práci svého sjezdu a práci Svazu sovětských spisovatelů nadále tak, aby tvorba spisovatelů odpovídala dosaženým vítězstvím socialismu.

Vytvořte velická mistrovská díla velkého ideového a uměleckého obsahu.

Buďte nejaktivnějšími organisátory přetváření vědomí lidí v duchu socialismu.

Buďte na předních pozicích bojovníků za beztřídní, socialistickou společnost. (Bouřlivý potlesk.)

ZA VYSOKOU IDEOVOST LITERATURY

*Zpráva sekretáře Ústředního výboru VKS (b)
A. A. Ždanova o časopisech „Leningrad“ a
„Zvězda“, r. 1947*

Soudruzi!

Z rozhodnutí Ústředního výboru je vidět, že největší chybou časopisu „Zvězda“ je to, že propůjčil své stránky literární „tvorbě“ Zoščenka a Achmatové. Myslím, že zde nepotřebuji citovat Zoščenkovo „dílo“ „Dobrodružství opice“. Zřejmě jste je všichni četli a znáte je lépe než já. Smysl tohoto Zoščenkova „díla“ je v tom, že líčí sovětské lidi jako darmošlapy a mrzáky, lidi hloupé a primitivní. Zoščenka vůbec nezajímá práce sovětských lidí, jejich snahy a hrdinství, jejich vysoké společenské a morální kvality. Toto thema u něho vždycky chybí. Zoščenko jako měšťák a vulgární člověk si zvolil za stálé thema přehrabování v nejnižších a maličerných stránkách všedního života. Toto hrabání v maličernostech všedního života není náhodné. Je vlastní všem vulgárním měšťáckým spisovatelům, k nimž náleží i on. Kdysi o tom mnoho řekl Gorkij. Pamatujete